

Oversigt

over

Dansk geologisk Forenings Møder og Ekskursioner fra Januar til November 1924.

Mødet den 15. Januar 1924.

Hr. V. Nordmann fremviste Filmen fra Kaptajn Noel's Bestigning af Mt. Everest. Til dette Møde maatte hvert Medlem medtage en Gæst.

Mødet den 28. Januar.

Hr. S. A. Andersen meddelte nogle Iagttagelser over den subglaciale Lava paa Island. I den efterfølgende Diskussion deltog De Herrer V. NORDMANN, O. B. BØGGILD, Th. BJERRING PEDERSEN, samt Foredragsholderen.

Derefter afholdtes

Ordinær Generalforsamling.

Efter at Dirigenten, Hr. C. HAMMER, havde erklæret Generalforsamlingen for lovlig indvarslet, aflagde Formanden Hr. O. B. Bøggild Beretning om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar.

Derefter fremlagde Kassereren, Hr. C. Malling, Regnskabet for Foreningen, hvilket godkendtes. Kassereren meddelte, at Bestyrelsen havde inddraget de to smaa Fond, Reymannfondet og Ekskursionsfondet i Steenstrupfondet; dette fremkaldte en livlig Diskussion: Da der blev Enighed om, at Fundatsen for Reymannfondet var enstydig med Fundatsen for Steenstrupfondet, endte Diskussionen med, at man afstemte om, hvorvidt Generalforsamlingen misbilligede eller godkendte Bestyrelsens Overførelse af Ekskursionsfondet til Steenstrupfondet; der afgaves 11 Stemmer for begge Opfattelser.

Derefter diskuterede man Bestyrelsens principielle Stilling overfor Administrationen af Steenstrupfondet, og der stemtes om, hvorvidt dette kun maatte anvendes til større almene Foretagender, saasom Forberedelse af Ekskursioner f. Eks. ved at lade foretage Udgravninger, til Leje af Dampskib eller andre Befordrings-

midler, eller om det maatte staa Bestyrelsen frit at administrere Fondet som sket hidtil. Det sidste Forslag fik et stort Flertal.

Hr. V. Hintze valgtes til Formand for det kommende Aar, og til Medlemmer af Bestyrelsen iøvrigt valgtes De Herrer O. B. Bøggild, C. Malling, Knud Jessen og Chr. Poulsen. Til Revisorer genvalgtes De Herrer C. Hammer og C. Ottesen.

Dansk geologisk Forenings Medlemmer af Udvalget for Naturfredning, De Herrer V. Hintze, Axel Jessen og Knud Jessen fratraadte efter Tur, men genvalgtes alle.

Mødet den 7. Februar 1924.

Mødet var et Fællesmøde for Medlemmerne af Dansk geologisk Forening og Foreningen »N. O. A.« Efter Hr. Lauge Koch's Foredrag om Jubilæumsekspeditionens geologiske Resultater samlede en stor Del af Tilhørerne med Hr. LAUGE KOCH til en tvangfri selskabelig Sammenkomst, hvor Hr. KOCH blev hyldet i Tale og Sang.

Mødet den 24. Marts 1924.

Hr. H. Ødum gav en Meddelelse om en recent Strandvold paa 35 Meters Højde paa Færøerne.

Hr. K. Brünnich Nielsen holdt Foredrag om Kalken paa Saltholm. Til Foredraget knyttedes Bemærkninger af V. NORDMANN, A. ROSENKRANTZ, J. P. J. RAVN og Foredragsholderen.

Mødet den 28. April 1924.

Hr. Th. Bjerring Pedersen aflagde en Beretning om en geologisk Ekspedition til Vatnajökull og Askja i Sommeren 1923.

Mødet den 5. Maj 1924.

Fru E. L. Mertz gav et Referat af W. Ramsay: On crustal movements and variations of sea-level during the late quaternary time, especially in Fennoscandia. I Anledning af Referatet havde De Herrer V. NORDMANN, A. CLÉMENT og KNUD JESSEN Ordet.

Hr. Alfred Rosenkrantz fremviste og knyttede Bemærkninger til et Profil fra det nordlige Kalkbrud paa Saltholm.

7. Juni 1924. Ekskursion til Nordsjælland.

Med 3 store Biler gik Turen til Ekskursionens egentlige Udgangspunkt, Hestens Bakke, Vest for Helsingør, hvor Hr. V. MILTHERS overtog Ledelsen af Ekskursionen. Der blev her givet en Oversigt over det omliggende, parallelbakkede Landskab, der — med Bakkeretning V—Ø danner Fortsættelsen af Grænsen for »den

lavbaltiske Isstrøm« i Skaane, og som Vest for Helsingør overskærer en ældre Israndslinje, der kan følges fra Teglstrup Hegn til Hornbæk. Fra Hestens Bakke gik man forbi det nu nedlagte Klostermose Teglværk, igennem til Julebæks Hus, hvor Frokosten indtoges. Landskabet i Teglstrup Hegn med sine parallelt liggende lange Bakker, Moselavn timer og Søer er Led i et Israndsomraade, som har sin Fortsættelse i den udprægede Randmorænebakke »Horneby Aas«. Efter at man ved Julebæks Hus havde beset Terrassefladen og Strandskrænten fra Litorinatiden, kørte man til »Horneby Aas« — hvis Karakter som Randmoræne fremgik med stor Klarhed af et frisk Tværprofil, der overvejende indeholdt Morænegrus, med en talrig Mængde af meget store Blokke — og til »Havreholms Aas«, der er Led i en Israndslinje med Retning hen imod Villingebæk. Paa dette sidste Sted saa man de store, dybe Lergrave, hvor der under et Dække af Flyvesand ligger lagdelt, stenfrit Ler, der er afsat i Tilslutning til den førnævnte Israndsstilling. Fra Villingebæk gik Turen til Nakkehoved, hvor der saas en højtliggende Strandterrasse (9,7 m) foran en meget smukt udformet Strandskrænt fra Litorinatiden. Herfra kørtes forbi Søborg, hvis Slotsruin besøgte, til Dønnevælde Teglværk, hvor der aflagdes et længere Besøg i Teglværksgravene med de udstrakte Profiler i senglacialt Plateauler. Leret har en ret vekslende Mægtighed og viser paa sine Steder nogen »Hvarvighed«. Det hviler paa Moræneler og viser ved sin Bølliggenhed, at det er afsat i en paa død Is liggende Sø, idet det naar op til større Højde end Omgivelserne. Fra Dønnevælde kørtes til Helsingør, hvor man drak Kaffe. Hjemturen gik over Kagerup, hvor der var Lejlighed til at se Profil i et nylig aabnet stort Leje af Kildekalk, og videre over Hillerød til København. (Literatur: Nordøstsjællands Geologi. D. G. U., V. R. Nr. 3).

8.—11. Juli 1924. Ekskursion til Vendsyssel.

Tirsdag 8. Juli. Deltagerne mødtes i Aalborg og tog derfra under Ledelse af Hr. AXEL JESSEN med Toget 8⁵⁰ til Dronninglund St. Fra Kupévinduerne saas Tapes-Havets Kystlinjer, Østasiatisk Kompagnis Kridtgrav, og Profiler i senglacialt Yoldialer. Frokost i Dronninglund.

Herfra mod Nord til Dronninglund Storskov, den sydøstlige Del af det store, buede Morænestrøg »Jyske Aas«, der har en Længde af ca. 25 km, en Bredde af 2—3 km, og som hæver sig til 100—136 m o. H. Fra Højdepunktet »Knøsen« Udsigt over Morænepartiet og den store Inderlavning omkring Voer Gaard, senere udfyldt med senglacialt Ishavsler.

Mod Nord ned paa Voer Gaard Sletten, derfra mod Vest

hvorved Morænestrøget igen passeredes, denne Gang ad en Vej, der — hvad Gravhøjene viser — allerede har været benyttet i Oldtiden.

Ved Skinderhede besteg man en af de umiddelbart uden for Morænebuen liggende Randmoræner, hvor saavel Beliggenheden af Gletscherporten som den af Gletscherelven udgravede Kløft kunde paavises.

Fra den noget nordligere liggende Storstensbakke (109 m) havde en smuk Udsigt over den nordlige Del af Morænestrøget, Allerup Bakke, over Inderlavningen ved Voer Gaard og over store Dele af Vendsyssel fra Kattegat til Vesterhav.

Over Voer Gaard, hvis pragtfulde Renaissancebygning besaas udvendig, og Præstbro til Kringelhed, hvor man saa den store Akkumulationsterrasse af senglacialt Ishavsgrus (40 m o. H.) aflejret foran en indtil 25 m høj, stejl Kystskrænt, Sydenden af Albæk Bakkeø.

Herfra ned over den postglaciale Strandlinje (11 m o. H.) til Voersaa (Kaffe paa Badehotellet).

Videre mod Nord langs Kysten gennem Sæby til Pikkerbakke. Udsigt over det postglaciale Lavland mellem Frederikshavn og Skagen. Endvidere over Bangsbo Dalen, der i Tapesiden var en smal Fjord, lukket ved Mundingen af en nu næsten helt bortgravet, oprindelig 15 m høj Strandvold. Herfra til Frederikshavn.

Onsdag 9. Juli. Med Toget 8¹⁷ til Sindal, hvor man i Teglværksgraven saa senglacialt Yoldialer med mange Skaller af *Yoldia arctica*, *Tellina Torelli* og *calcaria*, *Saxicava arctica*, *Modiolaria* o. fl. a.; derfra med Biler til Hjerring, hvor Frokosten indtoges, og med Toget til Lønstrup. Paa Turen mod Syd langs Klinten studeredes dennes forskellige Aflejringer og Opbygning: Diluvialsand dels over *Portlandia arctica*-Zonens Ler (Ældre Yoldialer), dels og hovedsagelig over Diluvialler; endvidere det stærkt dislocerede Parti, hvor de vekslende Lag af Diluvialler og -sand er brudte itu og som store Flager skudte op over hverandre. Lederen gjorde opmærksom paa de forskellige Anskuelser om Aarsagerne (Istryk eller »Tektonisk Forstyrrelse«) til disse Dislokationer, der strækker sig over en Længde af henimod 4 km (se AXEL JESSEN, 1918: Vendsyssels Geologi. D. G. U., V. R. Nr. 2, S. 61—62 og 72—87). Ved Stortorn (Rubjerg Knude) saas i Klintefoden »Ældre Yoldialer«, og Syd for det dislocerede Parti saas de senglaciale marine Dannelser: Yngre Yoldialer, dækket af øvre Saxicavasand og hvilende paa Diluvium (Morænesand og Diluvialsand og -ler). Ved Martørv Bakker saas den alluviale Martørv over de senglaciale Lag og ved Nørre Lyngby de bekendte, tildels fossilførende Ferskvandslag fra Begyndelsen af den alluviale Skovtid

(se D. G. U. II. R. Nr. 29). Nogle af Ekskursionsdeltagerne fortsatte til Løkken og havde i den sydlige Del af Klinten Lejlighed til at se fossillørende Saltvandsalluvium, hvilende paa »nedre« Ferskvandsalluvium fra Fastlandstiden (se D. G. U. I. R. Nr. 3, S. 252—254 og 289—294). Med Tog fra Vittrup Station til Frederikshavn, hvor man overnattede.

Torsdag 10. Juli. Om Fm. til Omraadet V. og N. for »Frydenstrand« (i den nordlige Del af Frederikshavn), hvor man undersøgte Profiler i de alluviale Dosinalag (se Meddel. Dansk geolog. Forening Bd. 2, Nr. 10 (1904) S. 23—40) og i *Portlandia arctica*-Zonens Lerlag med de ejendommelige, med alluvialt Skalgros fyldte Rør af ukendt Oprindelse (D. G. U. I. R. Nr. 3, S. 577). Flere Steder, hovedsagelig langs Stranden, saas talrige store Sten, udvaskede af det nysnævnte Ishavslær. — Om Eftermiddagen med Damper til Læsø, hvor man paa en Spadseretur i den vestlige Del af Øen havde Lejlighed til at se Strandvolde, Flyvesand og senglacialt Yoldialer. I nogle Udhuse ved gamle, med Tangtage forsynede Gaarde saas det senglaciale Ler med dets Skaller af *Yoldia arctica* og andre Ishavsmuslinger anvendt til Lerklining af Væggene. Man overnattede paa Hotellet ved Vesterø Havn og rejste næste Morgen.

Fredag 11. Juli tilbage til Frederikshavn. Efter Frokost med Bil til Egnen NV for Jerup, hvor man saa det ejendommelige System af lave, forholdsvis smalle, parallelle, af Flyvesand dannede Volde, Rimmerne, adskilte ved bredere, tørvefyldte Lavninger, Dopperne (se D. G. U., V. R. S. 192—194 og 227). Derfra til Kannestederne, hvorfra man først gik til den store Vandreklit Studeli-(Raabjerg-) Mile og derfra til Stranden N for Kannestederne, hvor man saa de ejendommelige Stensletter, der er fremkomne ved, at ikke blot tidligere Flyvesandsrimmer, men ogsaa Dele af det underliggende trandsand, er blæst bort, og de i Strandsandet liggende Sten »filtrerede« fra, saa at de nu danner jævne, vegetationsløse Flader, adskilte ved Volde af Martør, som oprindeligt allejredes i Dopperne mellem de nu bortblæste Rimmer (se D. G. U., V. R. S. 196—201).

Derfra tilbage til Frederikshavn, hvor Ekskursionen afsluttedes.

7. September 1924. Ekskursion til Faxe mm.

Ekskursionen foretoges pr. Bil, og der startedes fra Axeltorv Kl. 8. Første Ophold gjordes i Kagstrup, hvor man i Kalkbruddet studerede den ældre Bryozokalks Lejringsforhold og Fossilindhold. Derefter fortsatte man til Faxe, hvor der holdtes et kort Frokosthvil. I Kalkbruddet samledes talrige Forsteninger, saavel i Koralkalken som i den yngre Bryozokalk; endvidere bemærkede

man de smukke Dolomitkonkretioner fra Bryozokalken i Hvedeland. Efter en længere Køretur naede man hen paa Eftermiddagen frem til Herfølge. I det lille Kalkbrud i Kirkebakken saas et ret friskt og meget instruktivt Profil gennem Craniakalk med Basalkonglomerat (Rullesten af Bryozokalk) hvilende paa yngre Bryozokalk. I Dyngerne af afrømmet Craniakalk samledes mange Forsteninger. Over Svansbjerg og Aashøj kørte man til Lellinge, hvor man straks begav sig op paa Køgeaasen. Undervejs saa man i Grusgravene Profiler i Sand og Grus med diskordant Parallelstruktur, Sand og Grus var væsentlig sammensat af lokalt Materiale, Bryozoaer og Flintstykker. Fra Aasen gik man ned gennem Skovhusvænget, saa den recente Kildekalk i Aabrinken og længere Vest paa den paleocæne Grønsandskalk. Det tiltagende Mørke forhindrede dog et længere Ophold paa Stedet. I Yderholm Kro spistes til Aften, hvorefter Hjemturen til København foregik. Turen lededes af Hr. A. ROSENKRANTZ.

Mødet den 6. Oktober 1924.

Hr. Alfred Rosenkrantz meddelte nye Iagttagelser over Cerithiumkalken i Stevns Klint med Bemærkninger om Grænsen mellem Kridt og Tertiær i Danmark. I Diskussionen efter Foredraget deltog De Herrer J. P. J. RAVN, VICTOR MADSEN, K. BRÜNNICH NIELSEN, MOGENS LUND, V. MILTHERS, V. NORDMANN og Foredragsholderen.

Foredragsholderen havde paa flere Punkter fordelt over hele Stevns Klint undersøgt Cerithiumkalkens Fauna. Ved Indsamlingen af Fossiler sondredes der mellem de Dele af »Laget«, der laa i Fiskelersbassinene og de Dele, der laa i Mellemmrummene mellem Bassinerne. Herved paavistes en stor faunistisk Forskel mellem de to Slags »Cerithiumkalk«, der heller ikke i petrografisk Henseende er ganske overensstemmende. Fiskeleret maa betragtes som et aflejret Lag, nøje knyttet til den overliggende Del af »Cerithiumkalken«. Paa mange Steder er Fiskeleret udviklet som et Konglomerat af Skrivekridtbrokker i kalkholdigt Ler. Den overliggende Kalksten indeholder 7 Arter af Slægten *Cerithium*, og Navnet Cerithiumkalk vilde derfor være fristende at anvende for Laget, saa meget desto mere som der i »Cerithiumkalken« mellem Fiskelersbassinene kun er fundet et Eksempel af en *Cerithium*, forskellig fra de 7. For at undgaa Misforstaaelser og af andre praktiske Grunde foreslaas imidlertid for »Cerithiumkalken« over Fiskeleret Navnet *Brissopneusteslaget*, efter den hyppigt forekommende meget karakteristiske Art *Brissopneustes dani-cus*. Den resterende Del af »Cerithiumkalken« er kun at betragte som hærdnet Skrivekridt. Hærdningen er størst øverst i Laget og aftager jævnt nedefter, saaledes at Bjærgarten er jævnt for-